

LABĀS PRAKSES VADLĪNIJAS IEKŠĒJĀS TRAUKSMES CELŠANAS SISTĒMAS IZVEIDEI

Valsts kanceleja

2019. gada 17. aprīlis

Saturs

1. Trauksmes celšanas likuma prasība veidot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu	4
2. ES direktīvas prasība veidot iekšējos ziņošanas kanālus	4
3. Ieteikumi iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei	5
Vispārīgie principi	5
Iekšējā trauksmes celšanas sistēmas noteikšana	6
Iekšējā trauksmes celšanas sistēma – soli pa solim	6
Informācijas publiskošana par iekšējo trauksmes celšanas sistēmu	7
Kas var izmantot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu?	7
Brīvi pieejama informācija par iekšējo trauksmes celšanas sistēmu	7
Kas ir trauksmes celšana?	8
Par ko var celt trauksmi iekšēji?	8
Vai trauksmes celšana var būt anonīma?	9
Trauksmes cēlēju ziņojumu iesniegšana	9
Trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšana un atbildīgās personas	10
Personas datu apstrāde	10
Trauksmes cēlēju aizsardzība	11
Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas nodošana ārpkalpojuma sniedzējam	11
4. Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas mehānismu piemēri	12
5. Citi noderīgi resursi	12

levads

2019. gada 1. maijā stājas spēkā [Trauksmes celšanas likums](#) (turpmāk – likums). Tas nosaka ikvienam tiesības celt trauksmi publiskajā un privātajā sektorā par darba vidē novērotu sabiedrības interešu apdraudējumu.

Trauksmes celšana – tā ir iespēja ikvienam veicināt likumīgu, godprātīgu, atklātu un pārredzamu organizāciju darbību publiskajā un privātajā sektorā, izmantojot tiesības brīvi paust savu viedokli.

Likums paredz, ka trauksmi par pārkāpumiem var celt, izvēloties vienu no trauksmes celšanas mehānismiem, tostarp iekšējo trauksmes celšanas sistēmu.

Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas būtība – ikviens organizācijā nodarbinātais var informēt par kādu iespējamu, sabiedrībai būtiskas intereses skarošu pārkāpumu šīs organizācijas darbībā, lai to laikus novērstu, pirms apdraudēta organizācijas reputācija, tai radušies zaudējumi vai tiek iesaistītas kompetentās valsts institūcijas.

Iekšējā trauksmes celšana ir labas korporatīvās pārvaldības rīks, kas veicina organizācijas ilgtspēju, tās darbības caurskatāmību un uzticamību. Iekšējā trauksmes celšana veicina gan darbinieku, gan investoru, gan arī sadarbības partneru uzticību. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma palīdz organizācijai veidot atklātībā un neiecietībā pret pārkāpumiem balstītu iekšējo kultūru.

Izmantojot ziņošanai iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, ziņojums nonāk vistuvāk “problēmas cēlonim” un paustās bažas var operatīvi izvērtēt, kā arī novērst iespējamo pārkāpumu vai identificēt sistemātiska rakstura trūkumus.

Valsts kanceleja, pildot likumā noteikto trauksmes cēlēju kontaktpunkta pienākumu, izstrādā labās prakses vadlīnijas iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei (turpmāk – vadlīnijas).

Vadlīnijās sniegti ieteikumi un labās prakses piemēri iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei un pilnveidošanai.

1 Trauksmes celšanas likuma prasība veidot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu

Likuma 5. panta pirmajā daļā noteikta prasība veidot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu. Tā attiecas uz:

- visām publiskās personas institūcijām;
- privāto tiesību juridiskajām personām, kurās ir vairāk par 50 nodarbinātajiem.

Privāto tiesību juridiskās personas ir, piemēram, biedrības, nodibinājumi, reliģiskās organizācijas, komercsabiedrības, valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības (turpmāk – organizācijas). Vadlīnijas primāri paredzētas šīm organizācijām.

Publiskā sektora institūcijās trauksmi var celt gan to darbinieki (iekšēji), gan arī citas personas par pārkāpumiem, kas ir šīs institūcijas kompetencē (ārēji). Tādēļ likumā paredzēts, ka no darbiniekiem saņemtus ziņojumus publiskās personas institūcijas izskata tāpat kā ziņojumus, kuri saņemti, vēršoties tajā kā kompetentajā institūcijā.¹

Likuma 5. panta pirmajā un otrajā daļā noteiktas šādas prasības iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei:

- nodarbinātajiem ir **iespēja droši ziņot** par pārkāpumiem;
- nodarbinātajiem tiek **garantēta aizsardzība**;
- organizācijā ir **viegli pieejama informācija** par iekšējo trauksmes celšanas sistēmu.

2 ES direktīvas prasība veidot iekšējos ziņošanas kanālus

Tiek izstrādāta jauna Eiropas Savienības direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem (trauksmes cēlēju direktīva).

2018. gada aprīlī Eiropas Komisija publicēja direktīvas projektu.² 16. aprīlī Eiropas Parlamentā direktīvu pieņēma. Tā vēl jāapstiprina ES valstu ministriem.

Latvijas uzdevums būs divu gadu laikā iestrādāt direktīvas prasības Latvijas tiesību aktos.

Trauksmes cēlēju direktīvā ir noteikta prasība izveidot iekšējos ziņošanas kanālus (internal reporting channels). Šīs prasības attieksies uz publisko un privāto tiesību juridiskajām personām, kurās ir vairāk par 50 darbiniekiem.

Direktīvas projektā noteiktas šādas prasības, kādai jābūt iekšējās ziņošanas procedūrai:

- izveidot ziņošanas kanālu, kas nodrošina iesniedzēja konfidencialitāti,
- 7 dienu laikā nosūtīt apstiprinājumu par ziņojuma saņemšanu,
- iecelt objektīvu atbildīgo personu (struktūrvienību), lai izvērtētu ziņojumus,
- rūpīgi izvērtēt ziņojumus,
- 3 mēnešu laikā informēt iesniedzēju par izskatīšanas gaitu,
- viegli pieejama informācija par ziņošanas iespējām.

Trauksmes cēlēju direktīva attieksies uz ziņošanu par tajā noteikto ES tiesību aktu pārkāpumiem (jomas un nozares ir līdzīgas likuma 3. pantā minētajām jomām un nozarēm).

Direktīvas projektā paredzētās prasības ir ņemtas vērā šo vadlīniju izstrādē.

¹ Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveides jautājumos publiskās personas institūcijas lieto Valsts kancelejas "Vadlīnijas trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšanai valsts institūcijās".

² Eiropas Komisijas priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem. 23.04.2018.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2018:218:FIN>

3 Ieteikumi iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei

VISPĀRĪGIE PRINCIPI

Efektīvas iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidē un pilnveidošanā ievēro šādus 10 vispārīgos principus:

Trauksmes celšanas veicināšana. Organizācija atbalsta un veicina godprātīgu trauksmes celšanu par iespējamiem pārkāpumiem tās darbībā, nevis attur no tās.

Trauksmes cēlēja identitātes neizpaušana. Trauksmes cēlētājam jābūt drošam – organizācija neizpauž ziņas par to, kurš ir cēlis trauksmi par pārkāpumiem.

Godprātīga un atbildīga ziņošana. Trauksmes cēlētājam jāziņo godprātīgi par iespējamiem pārkāpumiem, neuzņemoties atbildību par sniegtās informācijas patiesumu, tomēr atbildīgi izvērtē, cik tā ir patiesa un uzticama.

Neiecietība pret represijām un aizsardzība. Organizācija nepieļauj, ka darbiniekam, kurš cēlis trauksmi, tā dēļ jācieš no represijām vai nosodošas attieksmes.

Pieejama kārtība. Ir viegli pieejama un saprotama kārtība, kādā celt trauksmi šajā organizācijā. Tā ietver skaidrojumu, kādos gadījumos celt trauksmi iekšēji, bet kādos – ārēji.

Ziņojumu izvērtēšana. Trauksmes cēlēju ziņojumi tiek reģistrēti un rūpīgi un atbildīgi izvērtēti. Atklājot pārkāpumu, seko atbilstoša rīcība.

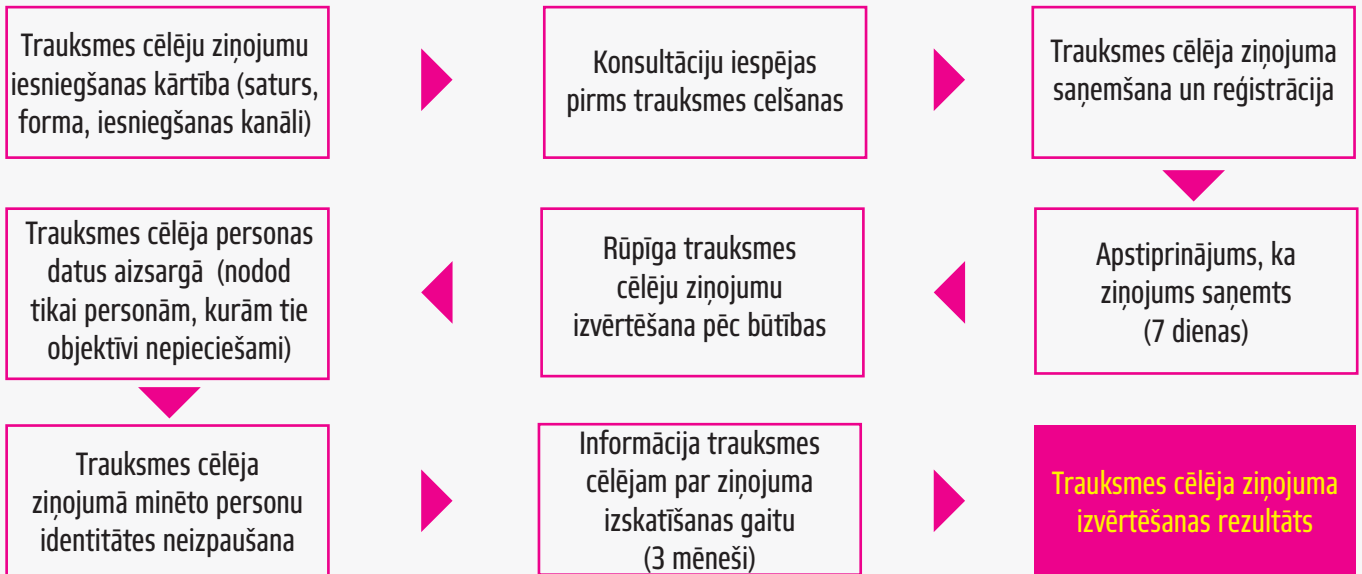
Līdzdalība. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma – jauns rīks, kas veicinās ikviena iesaisti savas organizācijas darbībā un attīstībā.

Atgriezeniskā saite. Trauksmes cēlētājam jāsaņem apstiprinājumu un informāciju par ziņojuma izskatīšanas gaitu.

Samērīgums. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma veido atbilstoši organizācijas lielumam un darbības specifikai, tostarp iespējamiem riskiem.

Labāka korporatīvā pārvaldība. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma ir organizācijas pārvaldības un iekšējās kontroles rīks, kas palīdz tai laikus novērst pārkāpumus.

IEKŠĒJĀ TRAUKSMES CELŠANAS SISTĒMA – SOLI PA SOLIM

IEKŠĒJĀ TRAUKSMES CELŠANAS SISTĒMAS NOTEIKŠANA

1. Iekšējo trauksmes celšanas sistēmu var attēlot shēmas veidā.
2. Jautājumus, kas saistīti ar iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, nosaka organizācijas iekšējās kārtības noteikumos – atsevišķā iekšējā dokumentā (piemēram, jauna procedūra, vadlīnijas, politikas dokuments) vai ietver kā atsevišķu daļu atbilstošā jau esošā vai jaunā iekšējā dokumentā (turpmāk – iekšējās kārtības noteikumi).
3. Iekšējo trauksmes celšanas sistēmu veido sasaistē ar iekšējās kontroles procedūrām, piemēram, korupcijas novēršanas, ētikas, atbilstības pasākumiem. Piemēram, finanšu sektorā valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām jau šobrīd jānodrošina darbiniekiem iespēja iekšēji ziņot par pārkāpumiem, lai veicinātu korupcijas un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu vai veidotu prasībām atbilstošu iekšējās kontroles sistēmu.

1. piemērs

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums (atšķirīgais – anonīma ziņošana):

7. pants. Iekšējās kontroles sistēma

(1) Izveidojot iekšējās kontroles sistēmu, likuma subjekts paredz vismaz:

..9) kārtību, kādā tiek nodrošināta anonīma iekšējā ziņošana par šā likuma prasību pārkāpumiem un šādu ziņojumu izvērtēšana, ja, ņemot vērā likuma subjekta darbinieku skaitu, šāda ziņošana ir iespējama.

2. piemērs

Ministru kabineta 2017. gada 17. oktobra noteikumi Nr. 630 "Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā":

8.3. Iekšējos normatīvajos aktos nosaka:

8.3.1. kārtību, kā darbiniekiem ir jārikojas gadījumā, ja tie vēlas ziņot par iespējamiem pārkāpumiem (tai skaitā iespējamām koruptīvām darbībām), ietverot pasākumus, lai nodrošinātu ziņotāja anonimitāti un aizsardzību;

4. Veidojot vai uzlabojot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, organizācija konsultējas ar ieinteresētajām pusēm – darbiniekiem, to pārstāvjiem, uzņēmuma vadību u. c.

INFORMĀCIJAS PUBLISKOŠANA PAR IEKŠĒJO TRAUKSMES CELŠANAS SISTĒMU

5. Informāciju par iekšējo trauksmes celšanas sistēmu organizācijai pieņemamā apjomā un apkopotā veidā var sniegt publiski, veidojot pozitīvu reputāciju un uzticamību. Piemēram, var sniegt informāciju, ka organizācijā ir izveidota iekšējā trauksmes celšanas sistēma, par tās ietvaros saņemto trauksmes cēļu ziņojumu skaitu un rezultātu pēc to izskatīšanas. Informāciju var sniegt, piemēram, tīmekļvietnē, publiskā pārskatā (piemēram, gada pārskatā) vai politikas dokumentā (piemēram, ilgtspējas pārskatā, atbilstošā stratēģijā, programmā).
6. Trauksmes cēļu kontaktpunkts (Valsts kanceleja) ik gadu apkopos informāciju par trauksmes celšanu un trauksmes cēļu aizsardzību, tostarp privātajā sektorā (likuma 8. panta otrās daļas 6. punkts).

KAS VAR IZMANTOT IEKŠĒJO TRAUKSMES CELŠANAS SISTĒMU?

7. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma, pirmkārt, ir paredzēta organizācijas darbiniekiem – lai tie, kas ikdienā strādā šajā organizācijā, sniegtu informāciju par iespējamiem pārkāpumiem, kurus viņi novēro, veicot savu darbu. Tieši darbiniekiem ir iespēja pamanīt iespējamus pārkāpumus un, pateicoties savām profesionālajām zināšanām un pieredzei, novērtēt to bīstamību.
8. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma paredzēta arī personām, kuras organizācija nodarbina (piemēram, uz uzņēmuma līguma pamata) vai kuras organizācija nolīgusi, lai tai sniegtu pakalpojumu vai veiktu tās labā darbu, jo arī šīs personas darba ietvaros var novērot kādu pārkāpumu organizācijas darbībā.
9. Izmantojot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, par šajā organizācijā darba kontekstā novērotiem pārkāpumiem var ziņot organizācijas akcionāri un personas, kuras vada vai pārrauga organizācijas darbību. Arī brīvprātīgā darba veicēji var izmantot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu. Par iespējamu pārkāpumu var ziņot fiziskās personas, kas ar organizāciju dibina tiesiskās attiecības (piemēram, kandidāts darba intervijā, pakalpojumu sniedzējs pirms līguma slēgšanas procesā) vai ir tās pārtraukušas.

BRĪVI PIEEJAMA INFORMĀCIJA PAR IEKŠĒJO TRAUKSMES CELŠANAS SISTĒMU

10. Darbinieku, uzsākot darba attiecības (parakstot darba līgumu vai citu dokumentu par darba veikšanu), informē par organizācijas iekšējo trauksmes celšanas sistēmu. Viņu var lūgt parakstīties par iepazīšanos ar minēto sistēmu, dokumentu pievienojot darbinieka lietai.
11. Informācija par trauksmes celšanas sistēmu var tikt ietverta darba līgumā.
12. Izveidojot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, darbiniekus centralizēti informē par noteikto kārtību.
13. Organizācijā ir brīvi pieejama informācija par iekšējo trauksmes celšanas kārtību, piemēram, iekštīklā, koplietošanas vidē, personāla daļā, piemērotā telpā. Informāciju par to iekļauj darbinieku apmācībās un atbilstošos izdales materiālos.
14. Informācija par iekšējo trauksmes celšanas kārtību ir pieejama akcionāriem, sadarbības partneriem un citām personām, kuras, veicot darbu šīs organizācijas labā vai kontekstā ar organizācijas darbības pārvaldību, novēro kādu pārkāpumu un vēlas par to informēt organizāciju.

KAS IR TRAUKSMES CELŠANA?

15. Lai iekšējo trauksmes celšanas sistēmu izmantotu mērķtiecīgi, organizācijā izskaidro trauksmes celšanas būtību. Termins "trauksmes cēlētājs" ir skaidrots likumā, taču atsevišķas pazīmes organizācijā var skaidrot detalizētāk.

Likuma 1. panta pirmās daļas 4. punkts:

"TRAUKSMES CĒLĒJS — fiziskā persona, kura sniedz informāciju par iespējamu pārkāpumu, kas var kaitēt sabiedrības interesēm, ja persona šo informāciju uzskata par patiesu un tā gūta, veicot darba pienākumus vai dibinot tiesiskās attiecības, kas saistītas ar darba pienākumu veikšanu."

16. **".. gūta, veicot darba pienākumus"** – tas nozīmē, ka trauksmes cēlētājs sniedz informāciju, kuru guvis darbā saistībā ar darba pienākumu pildīšanu, saistībā ar iecerētā darba izpildi vai par darbu pēc tā paveikšanas. Trauksmes cēlētājs ziņo par kādu rīcību, kuru novēro, "esot iekšienē". Trauksmes cēlētājs informācijai par pārkāpumu piekļūst, pildot darba pienākumus (viņam lielākajā daļā gadījumu būs profesionālas zināšanas/izpratne, kas ļaus saprast, ka notiekošais var radīt kaitējumu), vai citu apstākļu dēļ viņam, esot organizācijā, ir iespēja novērot aizdomīgas darbības (piemēram, sekretāre, jurists, kas gatavo dokumentus).³
17. **".. informāciju uzskata par patiesu"** – tas nozīmē, ka trauksmes cēlētājs atbildīgi un godprātīgi izvērtē informāciju, kuru tas norādīs ziņojumā, un, cik iespējams, pārliecinās, ka sniegtā informācija ir patiesa. Trauksmes cēlētājs var neapzināti kļūdīties – pastāv iespēja, ka pārbaudes rezultātā pārkāpums netiek atklāts. Apzināti nepatiesu (melīgu) ziņu sniegšana nav trauksmes celšana un par to var saukt pie normatīvajos aktos noteiktās atbildības.
18. **".. par iespējamu pārkāpumu"** – tas nozīmē, ka pārkāpums, iespējams, ir noticis, notiek vai var notikt. Trauksmes cēlētājs pauž savas bažas, aizdomas, taču uz viņu negulstas visu pierādījumu iegūšanas slogs. Savukārt "pārkāpums" likuma izpratnē ir tiesību normu pārkāpums, saistošu ētikas vai profesionālo normu pārkāpums. Tādēļ iekšējās kārtības noteikumos iekļauj atsauci uz organizācijas ētikas normām un, cik iespējams, skaidro profesionālās normas, kas jāievēro šai organizācijai.
19. **".. var kaitēt sabiedrības interesēm"** – tas nozīmē, ka trauksmes celšanas mērķis ir novērst draudus sabiedrībai un informēt par kādu sabiedrības interešu apdraudējumu, proti, tādu organizācijas rīcību, kuras rezultātā var tikt apdraudēta kāda sabiedrības daļa vai kādas sabiedrībai būtiskas intereses. Piemēram, uzņēmuma ražoti produkti apdraud veselību, uzņēmuma rīcības rezultātā tiek piesārņota daba, būvniecības uzņēmumā darbinieki novēro tādu būvniecības norisi, kas apdraud cilvēka dzīvību, u. tml.

Tā var būt arī situācija, kas skar pašu organizāciju. Piemēram, no tā cieš vairāki darbinieki un/vai situācija tiek pieļauta ilgstoši. Tās var būt aizdomas par likumpārkāpumu, rīcību, kas ir pretēja organizācijas darbības mērķiem, apdraud tās pārvaldību, var nodarīt tai zaudējumus (piemēram, tiek sagrozīti grāmatvedības dati, sniegta nepatiesa informācija uzņēmuma pārskatā, kukuļošana, krāpšana, noteiktajiem standartiem neatbilstošu preču ražošana).

Ziņojums par personīgu interešu aizskārumu nav trauksmes celšana. Piemēram, darbiniekam ir strīds ar vadītāju vai viņš nav apmierināts ar saviem darba nosacījumiem un par to ziņo – tā nebūs trauksmes celšana.

PAR KO VAR CELT TRAUKSMI IEKŠĒJI?

20. Iekšējās kārtības noteikumos apraksta, par ko var celt trauksmi, izmantojot organizācijas iekšējo trauksmes celšanas sistēmu. Piemēram, norāda, kādi ir pārkāpumi, par kuriem jāziņo (iekšējo vai ārējo normatīvo aktu pārkāpumi, profesionālo vai ētikas normu neievērošana), vai konkrēti norāda dokumentus, kuros iekļautās prasības ir pārkāptas (piemēram, organizācijas ētikas kodekss). Apraksta situācijas, par kurām nepieciešams ziņot.
21. Organizācija norāda, ka noteiktos gadījumos ieteicams uzreiz vērsties valsts institūcijā, kurai ir kompetence reaģēt uz šo pārkāpumu, piemēram, ja personai ir pamats uzskatīt, ka, ziņojot darbavietā, var sevi apdraudēt vai cita iemesla dēļ iekšēji ziņot nav efektīvi.

³ Skatīt arī terminu "darba pienākumu veikšana" (likuma 1. panta pirmās daļas 1. punktā).

VAI TRAUKSMES CELŠANA VAR BŪT ANONĪMA?

22. Trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšana anonīmi (nenorādot informāciju par iesniedzēju) likumā nav paredzēta. Likums paredz, ka trauksmes cēlēja ziņojumā norāda ziņas par iesniedzēju. Tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu atgriezenisko saiti, ja nepieciešams, sazinātos ar trauksmes cēlēju ziņojuma izvērtēšanas laikā, kā arī lai nodrošinātu trauksmes cēlējam likumā paredzētās aizsardzības garantijas (lai būtu zināms, kura persona ir jāaizsargā).
23. Vienlaikus organizācija, izstrādājot iekšējās kārtības noteikumus, var noteikt, ka tai var ziņot arī anonīmi. Šādi uzņēmums par iespējamiem pārkāpumiem uzzinātu arī gadījumā, ja darbinieks baidās vai nevēlas atklāt savu vārdu, piemēram, uzskatot, ka ar to sevi apdraudēs. Tas varētu būt veicinošs faktors, tomēr skaidri jānorāda, ka anonīmu ziņojumu izskatīs atbilstoši iespējām un personai netiks nodrošinātas likumā paredzētās aizsardzības garantijas.

TRAUKSMES CĒLĒJU ZIŅOJUMU IESNIEGŠANA

24. Iekšējās kārtības noteikumos norāda, ka trauksmes cēlēja ziņojumā svarīgi sniegt skaidru un pārdomātu informāciju. Svarīgi sniegt pēc iespējas detalizētāku informāciju un norādīt faktus un personu vārdus. Tāpat būtiski ir pievienot dokumentu kopijas, kas ir personas rīcībā. Var pievienot arī citus pierādījumus (piemēram, fotogrāfija, e-pasta sarakstes kopijas), ja tādi ir personas rīcībā un var palīdzēt reaģēt uz pārkāpumu (skatīt likuma 6. pantu).
25. Sniedzot ziņojumu, vēlams ir aizpildīt trauksmes cēlēja ziņojuma veidlapu. Likums nosaka, ka trauksmes celšanas kontaktpunkts (Valsts kanceleja) izstrādā trauksmes cēlēja ziņojuma veidlapas paraugu. Iekšējās kārtības noteikumos norāda, kur veidlapa ir pieejama. Veidlapas paraugu var piemērot organizācijas vajadzībām.⁴
26. Trauksmes cēlēja ziņojumu var sagatavot arī brīvā formā ar norādi "trauksmes cēlēja ziņojums" vai izteikt mutiski.
27. Nosaka vienu vai vairākus trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšanas veidus (kanālus), piemēram:
  - norādīta e-pasta adrese (īpaši trauksmes cēlēju ziņojumiem izveidota, atbildīgās personas vai cita e-pasta adrese);
  - iespēja iesniegt ziņojumu tiešsaistē (aizpildot veidlapu intranetā, koplietošanas platformā);
  - ievietot organizācijas telpās piemērotā vietā novietotā pastkastē (norāda, kur tā atrodas);
  - mutiski/klātienē.

Ziņojumu var sniegt mutiski un iesniegt klātienē, piemēram, vērsties pie atbildīgās personas/struktūrvienības. Ja ziņojumu sniedz mutiski, pēc tā izklāstīšanas ziņojumu pieraksta.

Var paredzēt iespēju ziņot telefoniski, norādot, kā telefoniski saņemtais ziņojums tiek fiksēts.

28. Iekšējās kārtības noteikumos paredz, ka trauksmes cēlēja ziņojumus **reģistrē atsevišķi** (datums, identifikators), un nosaka, kā tos **droši uzglabāt**.
29. Iekšējās kārtības noteikumos paredz, ka septiņu dienu laikā personai nosūta **apstiprinājumu** par trauksmes cēlēja ziņojuma saņemšanu.⁵
30. Iekšējās kārtības noteikumos paredz iespēju pirms trauksmes celšanas jautājumu (vai šaubu) gadījumā saņemt konsultācijas un nosaka atbildīgās personas par šādu konsultāciju sniegšanu. Var paredzēt iespēju konsultācijas par trauksmes celšanu saņemt arod biedrībā. Var paredzēt iespēju saņemt konsultāciju anonīmi, piemēram, izmantojot e-pastu vai palīdzības tālruni (hotline, helpline), kur darbinieks var vērsties ar jautājumiem šaubu gadījumā, nenorādot savu vārdu.⁶

⁴ Sākot ar 2019. gada 1. maiju, ikviens varēs skatīt un augšupielādēt veidlapu tīmekļvietnē www.trauksmescelejs.lv

⁵ Prasība direktīvas projektā, kas nav likumā.

⁶ Piemēram, Equinor (Statoil) ir ētikas palīdzības tālrunis (The Ethics Helpline), uz kuru var zvanīt darbinieki visu diennakti, lai paustu bažas ētikas un juridiskos jautājumos, tai skaitā anonīmi. Līdzīgi Deutsche Bank Group darbojas Integrity Hotline. Deutsche Bank Group Amsterdams filiālē ir konfidenciāls e-pasts un pieejamas konfidenciālas konsultācijas.

TRAUKSMES CĒĻJU ZIŅOJUMU IZSKATĪŠANA UN ATBILDĪGĀS PERSONAS

31. Iekšējās kārtības noteikumos norāda, ka trauksmes cēlēja ziņojums tiks rūpīgi un atbildīgi izskatīts. Īsumā apraksta izvērtēšanas procesa galvenos posmus, nosauc atbildīgās personas, kā arī norāda iespējamo rīcību pēc ziņojuma izvērtēšanas (korigējošas darbības, sods, uzlabota kontrole u. c.).
32. Iekšējās kārtības noteikumos nosaka atbildīgās personas trauksmes celšanas jomā – par trauksmes cēlēja ziņojuma saņemšanu, reģistrēšanu, konsultācijām un izvērtēšanu pēc būtības.
33. Atbildīgās personas ir objektīvas, bauda darbinieku uzticību, cik iespējams, ir autonomas un ar tiešu piekļuvi vadībai.⁷ Tās var būt iekšējā audita speciālisti, ar ētiku, atbilstību, personas datiem saistīti darbinieki, personāla, finanšu speciālisti, juristi, valdes locekļi.⁸
34. Nosakot personas, kas ir atbildīgas par ziņojuma izvērtēšanu pēc būtības, organizācija prognozē, kādi būs iespējamie ziņojumi pēc satura, un izvēlas piemērotāko risinājumu.
  - a Var noteikt pastāvīgu(-as) atbildīgo(-ās) personu(-as) un/vai struktūrvienību, kas izskatīs visus ziņojumus. Tā var būt tā pati persona un/vai struktūrvienība, kas ir atbildīga par trauksmes cēlēja ziņojumu saņemšanu. Izmantojot šo risinājumu, jārēķinās, ka pēc satura var būt ziņojumi, kurus šī persona/struktūrvienība objektīvu iemeslu dēļ nebūs kompetenta izvērtēt (piemēram, zināšanu, pilnvaru trūkums), un būs jāpieaicina citi speciālisti.
  - b Var paredzēt, ka par katru individuālo ziņojumu atkarībā no tā satura amatpersona ar attiecīgām lēmuma pieņemšanas pilnvarām norīko atbildīgo(-ās) personu(-as) ziņojumu izvērtēt pēc būtības.
35. Citu valstu pieredze liecina, ka trauksmes cēlēja ziņojumus var nodot izvērtēšanai uzņēmumā esošām pastāvīgām komitejām, piemēram, atbilstības komitejai, audita komitejai, ētikas komitejai. Komitejā var būt pārstāvji no, piemēram, finanšu, audita, personāla, juridiskās nodaļas.
36. Triju mēnešu laikā no dienas, kad uzsākta trauksmes cēlēja ziņojuma izvērtēšana, trauksmes cēlējam sniedz [informāciju par ziņojuma izskatīšanas gaitu](#).⁹

PERSONAS DATU APSTRĀDE

37. Iekšējās kārtības noteikumos skaidro, ka trauksmes cēlēja ziņojumā jānorāda vārds, uzvārds un kontaktinformācija. Taču šī informācija, kā arī cita ziņojumā sniegtā informācija, kas ļauj identificēt ziņojuma iesniedzēju (personas dati), ir īpaši aizsargājama, un to uzzinās tikai personas, kurām tas ir nepieciešams ziņojuma saņemšanai un izvērtēšanai.
38. Iekšējās kārtības noteikumos paredz, kādā veidā tiek droši glabāti ziņojumā norādītie personas dati un kurām personām tie var būt pieejami (tiklīdz nodoti), ja tas ir objektīvi nepieciešams.
39. Iekšējās kārtības noteikumos paredz, ka trauksmes cēlēja personas datus bez objektīva iemesla vai bez trauksmes cēlēja piekrišanas aizliegts nodot personām, kuras nav saistītas ar ziņojuma saņemšanu un izvērtēšanu, it īpaši ziņojumā minētajām personām, kuras, iespējams, ir iesaistītas pārkāpuma izdarīšanā (vai citām trauksmes cēlēja ziņojumā norādītajām personām).
40. Likumā noteikts, ka, saņemot trauksmes cēlēja ziņojumu, personas datus pseidonimizē.¹⁰ Šī prasība attiecas uz valsts institūcijām, taču šo pieeju var izmantot arī privātajā sektorā. Pseidonimizācijas mērķis ir identitātes maskēšana, piemēram, cita – izdomāta (neīsta) – vārda, numura, cita identifikatora piešķiršana personai.

Organizācija arī nodrošina, ka bez iemesla netiek izpausta trauksmes cēlēja ziņojumā minēto personu identitāte (pārkāpumā iesaistītās personas), ievērojot nevainīguma prezumpciju, tostarp lai negrautu šo personu reputāciju.

41. Organizācijas privātuma un datu aizsardzības politikā var iekļaut informāciju par personas datu apstrādi iekšējās trauksmes celšanas sistēmas kontekstā.
42. Organizācija nodrošina, ka, informējot personu, kura minēta trauksmes cēlēja ziņojumā, par viņas datu apstrādi, netiek apdraudēts trauksmes cēlējs (netiek atklāta tā identitāte).

⁷ Starptautiskā Tirdzniecības palāta. Trauksmes celšanas vadlīnijas. <https://iccwbo.org/publication/icc-guidelines-on-whistleblowing/>

⁸ ES Trauksmes cēlēju direktīvas projekts (preambulā 45. punkts) 14.03.2019.

⁹ Prasība direktīvas projektā, kas nav likumā.

¹⁰ Termins "pseidonimizācija" ir definēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (Vispārīgā datu aizsardzības regula).

TRAUKSMES CĒLĒJU AIZSARDZĪBA

44. Iekšējās kārtības noteikumos norāda, ka ir aizliegts radīt jebkādas nelabvēlīgas sekas (represijas) personai trauksmes celšanas dēļ, ja tā trauksmi cēlusi saskaņā ar likumā noteiktajām prasībām.
45. Tāpat norāda, ka gadījumā, ja trauksmes celšanas dēļ tomēr ir radītas nelabvēlīgas sekas, personai ir tiesības uz aizsardzību. Aizsardzība ietver gan organizācijas pasākumus, gan valsts garantijas (likuma 10. pantā minētās aizsardzības garantijas).
46. Ir aizsardzības pasākumi, kas ir atkarīgi no pašas organizācijas, piemēram, var aizliegt disciplināri vai citādi sodīt vai diskriminēt personu trauksmes celšanas dēļ, vai aizliegt trauksmes celšanas dēļ mainīt darba nosacījumus – amatu, atalgojumu, darba apstākļus, novērtējumu u. tml.

IEKŠĒJĀS TRAUKSMES CELŠANAS SISTĒMAS NODOŠANA ĀRPAKALPOJUMA SNIEDZĒJAM

47. Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidi un darbību (vai kādu daļu no tās, piemēram, pārkāpuma izvērtēšanu vai kontaktpersonas funkcijas, kurai var tikt sniegti ziņojumi) organizācija var nodot trešajai pusei (piemēram, advokātam, auditoram, zvanu centra pakalpojumu sniedzējam vai sabiedriskajai organizācijai), ja tiek nodrošināta efektīva trauksmes cēlēju ziņojumu saņemšana un izvērtēšana un darbiniekiem ir viegli pieejama informācija par ziņošanas iespējām.

4 Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas mehānismu piemēri

Eiropas Investīciju banka:

https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_s_whistleblowing_policy_en.pdf

Norden:

<https://www.norden.org/en/information/whistleblower-procedure>

ArcelorMittal:

https://corporate.arcelormittal.com/~/_media/Files/A/ArcelorMittal/investors/corporate/summary-standing-bonds/whistleblower-procedure.pdf

Singapore Press Holdings Ltd:

<https://www.sph.com.sg/corporate-governance/whistleblowing-policy-procedure/>

Equinor (Statoil). Pretkorupcijas atbilstības programma (sadaļa "Ziņošana"):

<https://www.equinor.com/content/dam/statoil/documents/ethics/equinor-anti-corruption-compliance-program.pdf>

Deutsche Bank:

https://www.db.com/ir/en/download/Code_of_Conduct_August_2018.pdf

https://deutschebank.nl/nl/docs/Brochure_Whistleblowing_Policy.pdf

5 Citi noderīgi resursi

Starptautiskās Tirdzniecības palātas vadlīnijas:

<https://iccwbo.org/publication/icc-guidelines-on-whistleblowing/>

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs. Vadlīnijas personas datu apstrādei trauksmes celšanas procedūrā:

https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/16-07-18_whistleblowing_guidelines_en.pdf

Valsts kancelejas trauksmes cēlēju tīmekļvietne (sākot ar 1.maiju):

www.trauksmescelejs.lv

**LABĀS PRAKSES
VADLĪNIJAS
IEKŠĒJĀS TRAUKSMES
CELŠANAS SISTĒMAS
IZVEIDEI**

Valsts kanceleja
2019